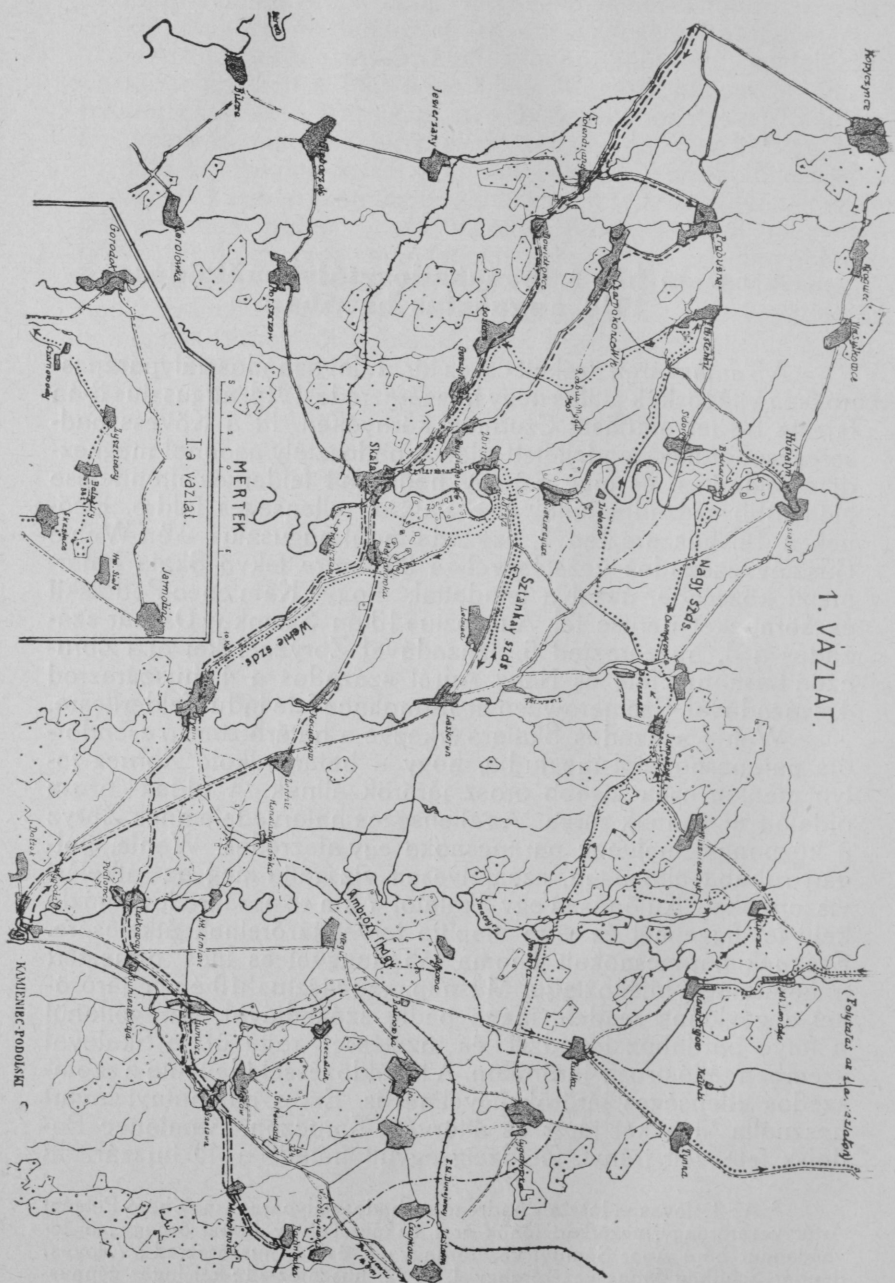

A cs. és kir. 1. lovashadosztály* működése 1914 augusztus havában.

A Temesvárott székelő cs. és kir. 1. lovashadosztályparancsnokság világoskék attilás négy huszárezrede 1914. augusztus 8-án fejezte be felvonulását Czortkóv környékén. Itt a Kövess hadseregcsoporthoz rendeltetett alá. A hadosztály azonnal megkezdi a felderítést és még a nagy hadászati felderítés elrendelése előtt több századja hatol át a határon ellenséges földre. Elsőnek a 14. huszárezred 6. százada indul augusztus 9-én Wehle Gusztáv százados vezetésével a 35 km-re fekvő Skala határmenti községbe, azzal a feladattal, hogy Kamienec-Podolskit és környékét derítse fel. Augusztus 13-án Szlankay Oszkár százados a 4. huszárezred 6. századával Zbryznél kel át a Zbruczon Laskoron felé és Nagy Aurél százados a 4. huszárezred 4. századával Czemerowcen át Jarmolince felé indul felderítésre.

Wehle százados Skalara érkezve a határbiztosító csendőrs parancsnokától megtudja, hogy a határt alkotó Zbrucz folyó mentén csak kisebb orosz járőrök állnak. A hidak orosz oldalon el vannak zárva. Az ellenséges határvédelemnek Zbryz a központja, melynek parancsnoka egy alezredes. Wehle, polgári ruhába öltözötten, személyesen vizsgálja meg az átkelési viszonyokat. Különösen egy Skalatól 7 km-re északra levő gázló kelti fel figyelmét és erre alapítja tervét járőreinek átkelésére. Ezeknek parancsnokait Thoma főhadnagyot és Ilics őrmestert a helyszínen tájékoztatja. Másnap, augusztus 10-én a járőröket a gázlóhoz rendeli, maga pedig századjával észrevétlenül a folyó partjához lopószik és tüzeléssel rajta üt a Skalával szemben álló orosz járőrökön. A lövöldözéssel idevonta a szomszédos ellenséges járőrök figyelmét is. Ezt a pillanatnyi zavart használta ki a két járőr és áttörve a Zbruczon, Kamienec Podolsk felé vett irányt. Zerdzeig együtt haladt a 40 huszár. Itt

* Az 1. lovashadosztály hadrendje : hadosztályparancsnok báró Peteani Artúr vezérőrnagy, vezérkari főnök gróf Takács-Tolvay József őrnagy; 6. lovasdandár báró Apor Sámuel vezérőrnagy; 7. és 14. huszárezred; 7. lovasdandár Schilling János vezérőrnagy 4. és 12. huszárezred; két lovas géppuskás osztag; 7. lovasüzér osztály (3 üteg); a szabványos vonatok.

megoszlottak. Az egyik járőr Me Armionen, a másik Wigodan át közelítette meg az ódon podoliai várost. A század pedig visszatért szállásaiba és előkészült arra, hogy másnap járőreinek támogatására szintén átkelhessen a határfolyón.

Augusztus 11-én hajnali szürkületben a század a szalmával teleszórt hídon Skalanál átkel, megugraszja a cirkáló orosz járőröket, melyek szürke árnyékként tűnnek el északkelet felé az erdőparcellákban. Aztán az orosz Zbrzyznek vesz irányt, hogy rajtaüssön a határőrök parancsnokságán. Ámde ennek csak hült helyét találja. A pósta épülete lángokban áll és így semminemű értékes levelezést nem tud megszerezni. Zbrzyről Bustán át Oryninbe lovagol, ahonnan több járőrt küld Kamienec Podolsk felé. Élelmiszert és abrakot harácsol embereinek és lovainak, majd több jól megrakott szekérral az esti órákban visszatér Skalara, ahova valamennyi járőre is bevonul. Ezek azt jelentik, hogy Kamienec Podolsk meg van ugyan szállva, környékén azonban nem észleltek csapatokat. A század zöme augusztus 11-én 70 km-t lovagolt, járőrei 30 km-rel többet.

Augusztus 12-én hajnalban a 4. huszárezred 6. százada érkezett Skalara a Wehle század felváltására, mely Czortkówa vonult be.

A Sztankay vezette 6. huszárezredbeli 4. század augusztus 13-án indul egy kocsikon szállított gyalog szakasszal feladatának végrehajtására. Zbrzyznél átkel a Zbruczon, Letawat elhagyva járőrai jelentik, hogy Laskorunnál egy ellenséges lovasdandár áll. Erről személyesen akart meggyőződni és menetét folytatja. Csakhamar öt lovas századot pillant meg. Az elől levő szétszórt alakzatban gyalog, a következő lāvában, a többi oszlopban közeledik. Ki akar előlük térni, de már a parancsadás alatt észreveszi, hogy egy ellenséges lovasszázad Letawan át hátába iparkodik kerülni. Rövidesen tüzet is kap tőle. Gyalogságát fedezve húzódik vissza Zbrzyz felé és a Zbruczról keletre húzódó magaslatokon védőállást foglal. Maradása azonban itt sincs, mert szemben és két oldalról erős tűzbe kerül, mely különösen észak felől igen heves. Felesleges veszteségeket kerülendő a túlerő elől egy gázlón átkel és a folyó védelmét gyalogságára bízva századával Skalara lovagol.

A bevezetésben felsorolt hirszerző különítmények közül Nagy Aurél századosénak működése volt a legveszélyesebb és legeredményesebb. Miután az eseményekről ő részletes leírást közölt a Hadiörténelmi Közlemények XXIX. évf. I. füzetében, itt csak főbb vonásaikban ismertetem azokat.

A különítmény augusztus 13-án reggel 4 órakor vágott neki feladatának a 95. gyalogezred egy-egy szekereken szállított gyalogos és géppuskás szakaszával. A Zbruczon erős harc után, melynél három huszár elesett és négy gyalogos megse-

besült, 7 órakor átkelt és Czemerowce felé folytatta útját. Itt a Zwanczyk patak mentén újból ellenállásra talált, melyet leküzdve 13^h-kor Jampolczykot éri el, ahol 1½ órás pihenőt tartott élvezett és abrakolt. Majd tovább előnyomulva Smotryczon át 20^h-kor eléri Tynnát. Utközben járőrei jelentik, hogy Rudkából egy erősebb lovas csapat vonul észak felé. Tynnában megtudja, hogy a cár előző napon 3—4 hadtestet esketett fel Proskurowban és hogy Jarmolincyban sok gyalogság és tüzérség van. Augusztus 14-én Bergleitner hadnagy 15 huszárral Sololkowcy—Jármolincy felé lovagol, a szárad pedig az országuton észak felé indul. Tynnától nyugatra két lovasezredet lát Kalniki felé menetben, Skalince magasságában pedig az országuttól két oldalt beásott gyalogságra bukkan. Skalince felé kitér, Nw. Sjelotol délre levő erdőből tüzet kap. Balakiry felé kanyarodik és ekkor ágyútűz éri. A 351 Δ közelében minden oldalról géppuska és puskatűzbe kerül. Ekkor Zyszcinczy felé áttör és itt gyülekezletit különítményét. Innen Czernowody—Ml. Lewadan át Karabczijowig menetel, átkel a Szmotryczon és az erdőben pihentet és abrakoltat. Etetés után újból Skalince felé küld járőröket felderítésre. Egyik járőre jelenti, hogy Jarmolincyból egy lovas hadosztályt látott Gorodok felé menetben. 16^h-kor Skipcza felé tart, átkel a patakon és Wiszniewczyk felé vesz irányt. Egy orosz lovasdandárral találkozik. Tűzharcba bocsátkozik vele. Az oroszok tüzérséggel lövik. Bekerítő mozdulatokat vesz észre. Ez elől Jampolczyk felé kitér és éjjel Berezowkán át Zielonára vesz irányt. Itt 15-én reggel 4^h-kor rajtaüt egy kozák századon, észak felé elkergeti és 9^h-kor 50 lovassal bevonul Tusdenkiere, ahonnan a látottakról és hallottakról állami távbeszélőn jelentést tesz hadosztályának.

A délután folyamán a hadosztályparancsnokság Czortkowban megkapta a Kövess hadseregcsoporthadparancsnokság intézkedését a hadműveleti lovas felderítésre, mely főbb vonásaiban a következő:

„Kezdele aug. 15-én.

„Felderítési terület határai: északon a Trembowla—Chorostkow—Husiatyn—Dunajewci—Nowa Uszice alkotta vonal délen a Dnjester folyó. A felderítés az ellenséges zömökig terjedjen.

„Feladat: a nagyobb gyalogsági kötelékek elhelyezésének megállapítása. Nagyon fontos, hogy hol van az ellenség déli szárnya. Ezt érje el minden áron.

„A derékhad menetvonala Czortkow—Skala—Szatawa—Sokolecen át Mogilew környéke felé.

„A derékhad augusztus 16-án lépje át a határt és napi menetcéljait tűzze ki a csapat erőállapotának figyelembevételével lehető messzire.

„A biztosítás, összeköttetés és utánpótlás fenntartására

támogatásul a 36. Landwehr-gyalogezred Zaleszczykiből Skalara, a 95. gyalogezred $\frac{1}{2}$ III. zlja a géppuskás osztaggal és egy lovas járőrrel Husiatynba érkezék. Az utóbbi zászlóalj másik fele Czortkowban marad.

Augusztus 15-én a hadosztály menetközben 11^h 30^l-kor keltezett jelentést kap Ollé főhadnagytól Wassylkowceből, hogy Husiatynból nyugat felé egy kozák dandár menetel. Erre a hirre a hadosztály több járőrt küld a Wassylkowce—husiatyni út felé, a zömmel pedig letér Probuszna felé, hogy a jelentett lovasdandárt megtámadja. A harci vágytól égő huszárok azonban hiába lazították meg kardjaikat egy kis parázs viaskodásra hüvelyükben, ma nem került rá a sor. A kozákok megneszelték közeledtüket és a Zbrucz mögé húzódtak vissza. Amikor a hadosztály erről értesült, Skala felé vett irányt és Burdiakowce Loziac és Gusztinban laktáborba szállt. A derékhad menetteljesítménye 35 km, a járőröké 60—70 km.

Augusztus 16-a. A hadosztályparancsnokság a Zbruczra való átkelés biztosításával a 14. huszárezredet bízta meg. Az ezred az ellenség gyenge járőreit Skalanál visszanyomja, átkel a folyón és Marianówka Piatniczany vonalában foglal állást. Járőrei egyideig üldözik ellenfeleiket, de később a bukkás terepen nyomukat veszlik. A Zwancyk patakig nincs ellenség. A hadosztály zavartalanul kelhet át, felderítő járőreinek útja szabad. Ezek el is indulnak Orynin—Kamieniec Podolsk és Zerdzie—M^c. Armiane—Niegini felé.

A derékhad, mely d. e. 8^h óta Gusztintól keletre menekészen áll, Skalan át Kociubijow—Zerdzie és Konstantijnówkára lovagol és e három helységben laktáborba száll. A biztosítást a Skalanál csatlakozott 36. Landwehr gyalogezred végzi.

16^h-kor a hadseregcsoortparancsnokság értesíti a hadosztályt, hogy a Husiatynnál átkelt és orosz földre ismét visszatért ellenséges lovasság megtámadására az 5. honvéd lovas-hadosztály kapott parancsot, mely egyuttal Gorodok felé is biztosít.

A hadosztály ma 30—36, járőrei 80 kmt lovagoltak.

Augusztus 17-én reggel 6^h 30-kor a hadosztály a hadseregcsoortparancsnokságnak jelenti, hogy a felderítés szerint Kamieniec Podolskinál a hidak robbantásra előkészítvék, a lakosság mindenütt elhagyta a falvakat, állatait és terményeit magával vitte. Ennél fogva a harácsolás kevés eredménnyel biztat. Végül, hogy Orinyinban erős levélküldönc állomást állít fel.

7^h-kor egy-egy tizenégy lovas erejű járőr indul Kamieniec Podolskin át Sl. Gumienieckájára és Njegin—Cecelnik—Makowon át Szatawara. A járőrök végcéljaikon várják be a hadosztályt.

A tegnapi estli eligazítás alapján 7^h 30^l-kor a 36. Land-

wehr-gyalogezred két zászlóaljja Konstantynowkánál áll fel arccal keletnek. A lovás dandárok kettős oszlopban Zerdzietől keletre. Mellettük délre a tűzérosztály, mögöttük a hadosztály egészségügyi intézet, az 1. és 2. számú lövészeresoszlop és az ütközetvonal. A vonat többi része, egy zászlóalj fedezete alatt, Kociubijowban és Skalan marad vissza. A gyülekező helyen egy-egy gyalogos század parancsot kap, hogy Ml Armianen át Cielkowcyra illetőleg Sl. Gumienieckajára meneteljen és ott észak felé biztosítson. A hadosztály azután menetoszlopban Kamieniec Podolskra indul. Elővéd a 7. huszárezred és egy üteg, a megmaradt 1 $\frac{1}{2}$ zászlóalj követi a lovasságot.

Az elővéd 10^h-kor a Kamieniec Podolsktól nyugatra levő erdőből tüzet kap. A közelfelderítő járőrök jelentik, hogy az erdőkben és a külvárosokban ellenséges csapatok vannak. Az elővéd rögtön támad és ütege támogatásával megtöri az ellenállást. 11^h 30'-kor már harácsoló különítményt tol előre. Ezt azonban már a város külső részeiben az ablakokból heves tüzelés fogadja és dolgavégezetlen kénytelen visszatérni.

Erre a hadosztályparancsnok 14^h-kor a következőképen intézkedik.

„Kamieniec Podolsk erősen meg van szállva. Főként polgári lakosság, mely az ablakokról és a háztetőkről lő. A hadosztály támad. Ehhez a tűzérség két üteggel a várostól északnyugatra levő háton, egy üteggel Dolzoknál vonul fel. A 7. huszárezred a Zerdzie—Kamieniec Podolski út mentén nyomul előre és jobb oldalát az erdő felé biztosítja. Tőle északra a 4. huszárezred a nevezett úttól északra húzódó háton. Apor tábornok a 12. és 14. huszárezreddel a Szatawa—kamieniec podolski úttól két oldalt támad és hátát észak felé fedezi. Én a két ütegnél tartózkodom. Az egészségügyi intézet az erdő sarkán (Pudlowcetől nyugatra), lövészeresoszlop a kocsmánál Dolzoktól északra. Ütközetvonal megáll.”

Apor tábornok két ezredével Cielkowcynál kelt át a Smotryczon. Az átkelés a mélyen bevágott, igen meredek partú és csak szűk helységoroszon át megközelíthető folyón csaknem két óra hosszat tartott. Ezáltal támadása csak későn érvényesült. 18^h tájban a város küldöttsége polgármesterével az élén megjelent Peteani tábornok előtt és a megadás jeléül a város kulcsait nyújtotta át. A hadosztály a városba vonult és beszállásolt. Itt-ott azonban még mindig egyes lövések dördültek el annak jeléül, hogy a lakosság nyugalma nem állt teljesen helyre. A járőrök nyugtalanító hírei is hozzájárultak ahhoz, hogy a hadosztály az egérfogót elhagyja és a szállások kényelmét a szabad tábor ridegségével cserélje fel. Azért 22^h-kor a várostól északnyugatra levő magaslatra vonul és zuhogó esőben táborba száll.

A hadosztályparancsnok a városra büntetésül aranyban

és ezüstben 200,000 rubel hadisarcot ró és az egész hadosztály élelmezési létszámára húst és kenyeret harácsoltat.

Augusztus 18. A mindössze három óra hosszat tartó táborozás vajmi kevés pihenőt nyújtott a fáradt csapatoknak. Az esőverte katonák szinte örömmel fogadták a korai indulás hírért, mely megszűntette a sárban és latyakban való ácsorgást. A gyalogság a kivetett élelmiszerek összegyűjtésére és az összekötötetés biztosítására visszamaradt a táborban, harácsoló különítményei a városba vonultak. Huszárszázadonként 20 kímélésre szoruló ló Skalara ment vissza, mert a hadosztályparancsnok véleménye szerint nagyobb lovastestekkel való összekötözés valószínűtlen, az ellenség észak felé húzódik és itt csak gyenge erővel lesz dolga.

4^h-kor a 4. huszárezred 5. százada (Knapp százados) Njeginen és Czankowan át Dunajevcire, a 14. huszárezred 5. százada (Strunz százados) Gumienieckaja és Szatawan át Worobijewkára indul, mint hírszerző különítmény. Egy század Szatawa és Makowba lovagolt, hogy az oda bevonuló hadosztály ellátására élelmiszereket harácsoljon. A derékhad 4^h 30^l-kor hagyta el a tábort. Menetcéljának elérésére, a város lakosságával való újbóli surlódások elkerülése miatt a felázott rövidebb utat választotta Cielkowcy Humincen át, bár a tegnapi tapasztalatokból tudta, hogy a Szmotrycz mélyedés átlépése hosszadalmas és fárasztó.

Peteani tábornok bizalmas úton arról értesült, hogy az északra elterülő erdőkben egy kozákezred van, továbbá, hogy az orosz kormány 300 fegyencet bocsátott ki a börtönökből. Ezek közül néhány csakugyan kézre is került, de az erdők átkutatása közben csak néhány portyázó lovasjárőr volt látható. A hírszerző különítmények is jelentették, hogy a Humincetől keletre levő erdőszoros 11 45^l-kor és Szatawa 12^h-kor ellenségtől mentes. Nagyobb ellenséges lovascsapatot csak 14^h 45^l-kor észleltek menetben Dunajawciről Czankowára.

A hadosztály zöme csak 15^h érkezett Szatawa- és Makowra. Az éjjelezést lovas tábori őrsök biztosították a 297 Δ-nél, Michalewkán, Gnilowodyn, Czezelniken és a Makowtól nyugatra levő tónál, egy gyalogsági raj a Humince felé vezető útszoros keleti kijáratánál. A 36. Ldw. gy. ezred egy-egy százada Makawon és Szatawan készenlétben állt.

A harácsolás, egy lengyel nemzetiségű földbirtokos előzenéséből, bőséges eredménnyel járt. A lakosság egybehangozóan állítja, hogy Proskurow-Winnica és Zmerinkanál nagy ellenséges erők gyülekeznek.

A hadosztályparancsnokság a Kamieniec Podolsknál maradt hat gyalogszázadot augusztus 19-ére Szatawara rendeli, hogy a jelentések hátraküldését az erdőszorosokon át biztosítsa, a harácsoló húst és kenyeret magával hozza és a Ma-

kowon és Szatawan süttöt kenyeret átvegye. Később, 21^h-kor, a hírszerző különítményekhez a következő parancsot küldi: „A hadosztály holnap (19-én) Rachnowkán át Zwanczykra menetel. Az 1. számú hírszerző különítmény* holnap Zwanczykon át Kuczara lovagol, a menetvonalon felderít. Sokolecnel az út és átkelési viszonyokról tájékozik. A 2. számú hírszerző különítmény** Minkowcyn át Nova Uzcicara lovagol és a menetvonalon felderít.

A derékhad ugyan csak 28 km-t lovagolt, a mai menet mégis a rossz utak, a fáradságos Smotrycz-átkelés és a folyton szakadó eső miatt többszöröseivel felért. A különítmények 45-46 km-t, a járőrök megfelelően többet lovagoltak.

Augusztus 19. A 36. Landwehr-gyalogezred Kamieniec Podolskban visszamaradt hat százada a harácsoltt élélmiszerekkel Szatawara menetel. Egyik századját Humincen hagyta, hogy a műút hidját biztosítsa és levélküldőnc állomást rendezzen be.

A lakosság reggel vasúti szállításokról hozott híreket, melyek tegnap délután és a mára virradó éjjel Jarmolincy felől dél felé tartottak.

A hadosztály az előző nap fáradalmi miatt, csak 8^h 30^l-kor indul Michalowkán át Rachnowka felé. Strunz százados különítménye 11^h-kor Zwanczykra, 13^h-kor Sokolecra ér és jelentéseinek (lásd alább) elküldése után tovább lovagol Kuczra felé.

A Knapp-különítmény az éjjel kapott parancsra még szürkületkor elindul a híres podoliai czernozem (fekete föld) buján termő mezőin át vezető új műúton. A worobiejewkai erdőtől északkeletre a régi kocsuiút és a műút keresztezésénél egy lovas takaró kukoricaföld közelében megáll és átnyergel. Biztosító lovaspárok rugtatnak minden irányban. Egyszerre csak száguldva rohan két huszár Czankowa felől lobogó mentével, kardjaikat fejük felett lobogtatva és messziről kiáltva: „Jönnek a kozákok!” A huszároknak alig van idejük karabélyaikat lekapcsolni, máris megvillan itt-ott egy-egy vörös cserkeszka*** a haragoszöld kukoricaszárak között, melyekből lassú vágásban kibontakozik az ismert lawa. A cserkeszek jobbjaiban a félelmetes görbe saska (kozák kard), bal hónuk alatt puskájuk, kantárszáraikat egészséges fehér fogaik közt tartják vagy szabadon lóg a ló nyakán. A lovak elé félkörben térdre ereszkedő huszáraink a szintén karabélyt ragadó tisztjeik személyes példáját követve, sűrűn szednek közülük áldozatot, nagy részük mégis eléri a mieinket és veszélyes rövid vágásaikkal szörnyű sebeket oszt. Így pl. egy őrmesternek karját tőből levágják, Sturm Dénes arcvonalmögötti főhadnagyot csak vastag nadrágzsínórja

* Strunz százados Worobijewkan.

** Knapp százados Δ 324 környékén az erdőben.

*** A kaukázusi cserkeszek festői kaftánszerű kabátja.

menti meg hasonló sorstól és csak egy nagy daganat árán szabadul meg. Több huszárt halálra leütnek. Knapp százados két lösebből vérzik, egy nekirugtató cserkeszt Perjesku őrmester üt le lováról karabélyá tusájával. Mindinkább álló tűzharc keletkezik 80—100^x-ről. A huszároknak fedezéket nyújt az új műút építéséből maradt anyag alkotta sánc, míg a kukoricás szélén fekvő cserkeszek jó célt nyújtottak. A Rachnowkára érkezett hadosztály az élénk tüzelésre előre küldi Anyos százados elővédszázadját. Amikor a cserkeszek a worobiejewkai erdő nyárfái mögött előtűnő friss századot megpillantják, kerek oldanak.

Sironyi óbester, a legvitézebb huszár egykori ezredének derék legényei drágán fizették meg győzelmüket. Hét jó magyar huszár maradt a porondon, valamennyi tiszt és 26 ember megsebesült. A cserkeszek vesztesége jóval nagyobb volt. Embereink 54 halottat számoltak össze, hogy mennyi volt a sebesültek száma nem tudni, mert a cserkeszek ezeket, szokásuk szerint, magukkal vitték. A mi halottaink temetetlenül maradtak, aminek magyarázatát alább találjuk. Sebesültjeinket a hadosztály egészségügyi intézet saját kocsijain, részint harácsoltszekerekre szállította el.

Azalatt, amíg a hadosztályparancsnok az elővéd közelében lezajló küzdelemben beavatkozandó, Rachnowkánál intézkedni készül, érkezik hozzá a szó szoros értelmében lóhalálában Ambrózy 7-es huszár főhadnagy.

Ambrózy, mint a hadosztályvonat parancsnoka a Skalaban visszamaradt vonatrésznél tartózkodott. Délelőtt 10^h-kor a távbeszélő állomáson, mint semleges egyén értesül a hadsergcsoportparancsnokság következő sürgönyéről: „5. honvéd lovashadosztály erős küzdelem után a Zbruczon át visszatért, 1. lovashadosztály térjen vissza Skalara“. A Skalan megerőltető lovaglásának fáradalmait pihenő 4./4. huszárszázad parancsnoka, Nagy Aurél százados, parancsot kap, hogy ezt a sürgönyt azonnal küldje el a hadosztálynak. A század három járórt küldött el vele. Ambrózy mint jó lovasember tudta, hogy Nagy százada még nem pihenhetett ki sem lelkileg, sem testileg a sok izgalmat és megerőltetést és sehogysem tudott belenyugodni ennek a rendkívüli fontos rendelkezésnek ilyenmű elintézésébe. Délután 5^h-kor sok töprengés után elhatározta, hogy ő maga lovagol a hadosztály után. Nem szólt senkinek, nehogy eltiltsák vállalkozásától és két huszár kíséretében neki vágott a nagy útnak. A hadosztályról csak annyit tudott, hogy az kelet felé tart. A főhadnagynak ez a lovaglása talán az egész világháborúnak legfényesebb parancsőrtszti lovaglása és mint sportteljesítmény is kimagasló. Ezért érdemes, hogy részleteiben is megörökíttessék.

Ambrózy 7 éves edzett telivérjén vadászvágatában lova-

golt Oryninig, ahol pihenőt tartott. Hiába figyelmeztette az itteni levélküldöncállomáson tartózkodó gépkocsivezető tiszt, hogy vállalkozása örület és hiába mutatta neki a keletre elterülő erdők szélén cirkáló kozákokat, mégis tovább ment. Ép hidat nem talált, az utakon több helyen torlaszok meredeztek, délkelet felől mind sűrűbben kozákjárőrök mutatkoztak. Ezen átvágta magát. Mikor huszárjai már nem bírták az iramot, elmaradtak tőle. Mindinkább valóságos versenyfutás keletkezett közte és a kozákok között. Az ő pompás telivérje jobban bírta. Mikor már ráborult az esthomály, csak az iránytű után tájékozódott, 9^h tájban Konstantinowkától délre egy ér mocsarába került. Virradatig mozdulatlanul kellett maradnia, nehogy tovább sülyedjen. A közeli majorban kozákok ültek tábori tűz körül. Attól tartott, hogy lova a kozákllovak nyerítésére válaszolni fog. Szerencséjére nem így volt. Kínos éjszaka után végre virradni kezdett. 4^h tájban megszabadult kényelmellen helyzetéből és folytatta útját. Orosz lovasok észak felé szorítják. Helységekét, házcsoportokat, embereket kerül, ahol csak lehet erdők fedezését keresi, hogy lova kifujhassa magát. Balinowka és Cykowa között újból nyílt terepre ér. Rudka felől az oszáguton csapatoszlopot lát Balinowka felé közeledni. Fegyvernélküli ujoncok, vagy tartalékosok, csak kíséretüknek van puskája. Piszkos, sáros ruhájában nem ismerik fel. Az aranyzinórt belepte az iszap. Nem törődnek vele, azt hiszik az ő emberük. Csak mikor már elhagyta őket, kapnak észbe és néhány lövést küldenek utána. Szerencséjére csak felmálházott köpenyét lyukasztják át. lova nyakát horzsolják. Mocsaras ereket kénytelen megkerülni, de végre délkelet felé szabad utat nyer. Sok elleneséges csapatot lát délnyugat felé menetben és távolabbról is porfellegeket lát az ég felé szállni. Czankowától délre élénk tüzelést hall, sebesült huszárokkal találkozik. Végre tudja, hogy célja közelébe ért és megkönnyebbülten lélegzik fel, hisz lova ereje már fogytán van és pisztolya üres. Sokáig már nem bírta volna. Ugy érezte, hogy a magaállította feladat végrehajtása sikerült.

Utközben szerzett benyomásainak hatása alatt a hadsegregcsoportparancsnokság parancsát saját elhatározásából arra változtatta, hogy az 1. lovashadosztály az 5. honvéd lovashadosztálynál történt események miatt *azonnal* térjen vissza Skalara, nehogy elvágassék.

A Mária-Terézia rend lovagkeresztje ékesíti mellét ezért a merész lovaglásért. Derék paripája röviddel beérkezése után az elszenvedett fáradalmi következtében kimúlt.

Ambrózy jelentésének meghallgatása után Peteani tábornok egy járőrrel visszarendeli az 1. számú hirszerző különítményt és hadosztályát Skala felé irányítja.

A hadosztály Cielkowcyig háborítatlanul jutott el, itt

azonban a Smotryczon való átkelés közben néhány házból és kertből lövések fogadták a huszárokat. Háborus céltalan örület, melynek néhány lakos felkoncolása és 5—6 ház felperzselése vetett véget. A derékhad 64 km-nyi lovaglás után Oryninnál táborba száll.

Ezalatt Strunz százados különítménye Zwanczykban nem talál ellenséget, az utviszonyok nagyon rosszak. Sokolecen 13^h-kor a lakosságtól arról értesül, hogy két ellenséges hadtest van útban Dunajewci felé, melytől állítólag még csak 50—60 werstnyire jutott. A híreket összefoglaló jelentések csak másnap, augusztus 20-án érkeztek meg Skalara. Ha meggondoljuk, hogy a jelentést vivő huszárok 90—95 km-t lovagoltak 23 óra alatt fáradt lovakon, cirkáló ellenséges járőrök és ellenséges érzületű lakosság között, bizvást elmondhatjuk, hogy minden korszerű összekötő eszköz mellett a jelentő lovas még mindig megállja helyét.

Augusztus 20-án a hadosztály 25 km-t lovagolt és reggel 8^h-kor Skalan laktáborba szállt. A 36. Landwehr-gyalogezred a Zbrucz-átjárókat állta el. Ide vonult be Strunz százados különítménye is, mely tegnap reggel óta 120 km-t tett meg. A Kövess-hadseregcsoporttól érkezett parancs, hogy a hadosztály és a gyalogezred egyelőre Skalabar marad, azt a reményt keltette huszárainkban, hogy az előző napok mostoha viszonyai között végzett megerőltető fáradoalmait kipihenhetik, s ruházatukat és a lószerszámot rendbehozhatják. Az öröm azonban nem tartott sokáig, mert egy újabb távirat megint nehéz napok elé állította őket.

Augusztus 21-én a hadosztály Czortkowba lovagol, „hogy 22-én tovább folytassa menetét nyugat felé és azután a 3. hadsereg összevonásához egy általában északi irányú támadásban való részvételre Lembergbe vonassék.”

Felderítésre 1—1 álló járőr maradt vissza Skala, Zbrzyz, Probuzna, Kolendziany és Jezerzanyban. Észak felé a hadosztály menetét a 7. huszárezred egy félszázada biztosította, mely egy távjelző járőrrel reggel 6^h 30^l-kor indult el Skalaról a Rozbita Mogila 365 Δ -ra. Innen járőrökkel figyeltette a Husiatyn-Kroguleci műutat. A század a parancs értelmében déli 12^h-ig maradt a messze kilátást nyújtó és az egész környéken uralkodó ponton, aztán bevonult Czortkowba. A derékhad 9^h-kor indult el Skalából ugyanoda. A 36. Landwehr-gyalogezred, felsőbb parancsra, hadosztályához Zaleszczykibe vonult be.

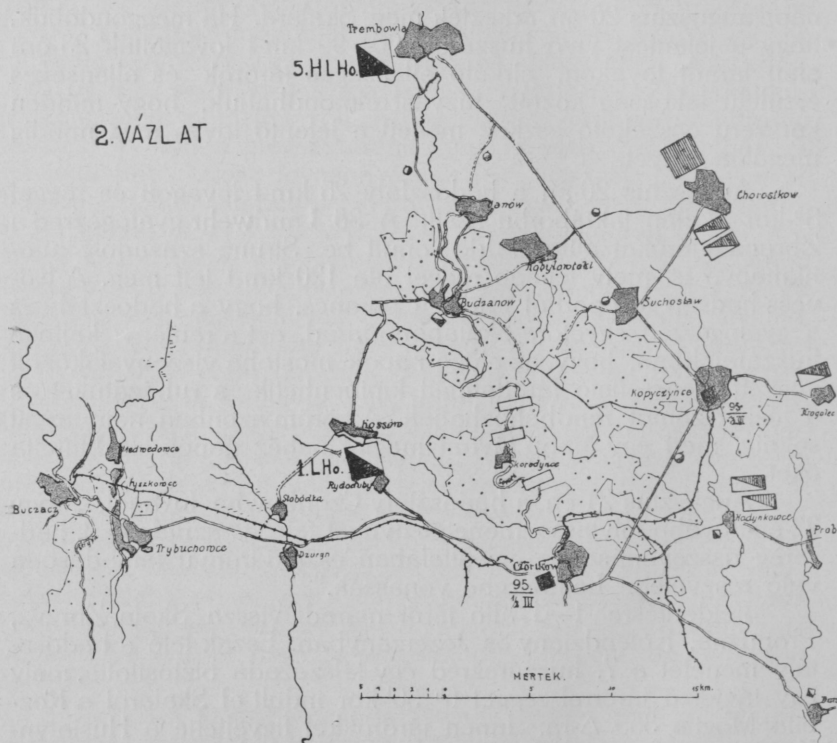
Menetteljesítmények : derékhad 40 km., járőrök 80 km-ig.

Augusztus 22-én hajnalban a tegnap visszahagyott álló figyelő járőrök szolgálatának kiegészítéseképp felderítésre küldettek :

a) a 7. huszárezred egy szakasza Gleboczekre, ahonnan Bilcze, Korolowka és Borszczow felé lovaspárokat járat ;

- b) a 14. huszárezred egy szakasza Dawidkowcercere ;
 c) a 4. huszárezred egy szakasza Probuznán át Tlustenkiere;
 d) a 4. huszárezred egy járőre Kopyczyncercere a 95. gyalogezred félzászlóaljához összekötésre, és végül
 e) a 12. huszárezred 1. százada Budzanowra, ahonnan a Kopyczynce-Chorostkow-Janow vonal felé kellett felderítenie és összeköttetést keresnie az 5. honvédlovashadosztályhoz Trembowla felé.

Ennek a hajnali felderítésnek eredményei csakhamar jelentkeztek. Nagyjában megállapították, hogy nagy ellenséges

erők mozognak a Skala-Czortkowi műúttól északra eső területen nyugat felé, míg a műúttól délre ellenség nincs. A járőrök jelentették, hogy Chorostkowban sok ellenséges lovasság van, Krogulecnél egy lovasezred, Hadynkowcen egy lovasdandár áll. Az oroszok fegyvernemeinek ebből a csoportosításából nyilvánvalóvá vált, hogy a Proskurow körül gyülekezett haderők déli szárnya Czortkownak vesz irányt és azt sok lovassággal biztosítja.

Az 1. lovashadosztály reggel 7^h-kor gyülekezett, hogy menetét Buczacz felé folytassa. Elindulás előtt azonban parancsot

kapott, hogy a czortkowi élelmi és lövészerraktár anyagának elszállítását fedezze. Csak túlerő elől volt szabad lassan Medwedowce-Trybuchowce vonalába visszahúzódnia, ott azonban ismét ellen kellett állnia.

Az ellenség nyomásának leghamarább a 95. gyalogezred kopyczyncei $\frac{1}{2}$ III. zászlóalja engedett, mely a túlerő elől Czortkowba tért ki. A félzászlóaljat szorongató ellenséges oszlopok a délutáni órákban Skorodyncet érték el és átkeltek a Serethen. Itt azonban a hadosztály ellenállására bukkantak, mely sokáig késleltette előnyomulásukat. de végre is engedni kényszerült és állandó harckészültségben Trybuchowcere vonult vissza, ahova csak 21^h 30'-kor érkezett és az ellenség közelelte miatt gondos biztosító szolgálatot rendelt el. Az ellenség megfigyelésére járőrök maradtak vissza, a 12. huszárezred 1. százada Budzanowban maradt és ugyancsak helyükön maradtak a Zbrucz és a Sereth között felállított álló figyelő járőrök is.

A 95. gyalogezred immár egyesült III. zászlóalja késő éjjelig harcolt, majd részben kocsikon és délnek kerülve csak 23-án hajnalban érzék teljesen kimerülten és harcképtelenül, részlegekben Buczaczra.

A hadosztály zőme 42—46 km-t lovagolt.

Augusztus 23-án a Kövess-hadseregcsoport parancsnokság a tábori táviró osztag útján az állandó táviróvonalak felhasználásával vele összekötött 1. lovashadosztály parancsnokságának lekére köti, hogy magasabb hadműveleti célok* miatt Buczaczot szívósan tartsa és a végső lehetőségig álljon ellen.

A hadosztályparancsnok ezért minden emberét a harcvoalba állította és a Buczacz környékén tartózkodó különböző, főleg népfelkelő alakulatokat is ide rendelte. Bissingen gróf tábornok önként felajánlotta az 5. honvédlovashadosztály 900 pihenés és helyreállításra (retablierung) menetelő huszárját azaz az egyedüli kikötéssel, hogy lovaiknak állapota miatt csak gyalog alkalmazzák. A 95. gyalogezred szerepléséről azonban le kellett mondania, mert — mint fentebb említettük — teljesen harcképtelen volt.

Ellenállási vonalnak a Nowostawce-Medwedowce Pyszkowce-trybuchowcei fővonalától keletre húzódó magaslatokat választotta és azt két védelmi szakaszra osztotta.

A két védelmizakaszt a Buczacz-dzuryini vasutvonal választotta el egymástól. A déliben Schilling tábornok parancsnokolt. Az alája rendelt 4. és 7. huszárezred a 378 és 374 Δ vonalát szállta meg, mögöttük a 7. lovastűzérosztag 2. ütege vonult tüzelőállásba. Az északiban a 14. huszárezred foglalt

* Biztosítani kellett a III. és XII. hadtest oldalmenetét a zloczowi csatához

állást a 367, 369, 343 -ő- -okon át a medwedowcei kastélyig. Az ezred küzdővonala mögött a másik két üteg helyezkedett el. A 12. huszárezred, mint mozgó tartalék, Dzwino grodnál állt készen lovai mellett és a hadosztály oldalának és hátának biztosítására egy főszerződöt különített ki a przewlokai Strypa-hídra. A lövészeres oszlop Podzameczeknél, a hadosztály egészségügyi intézet mellett állt. Utóbbi egy segélyhelyet tolt előre a pyszkowcei híd keleti végéhez. A tábori távíróosztag egy távbeszélő állomást rendezett be a medwedowcei erdő sarkán elhelyezkedett hadosztályparancsnokságnál, melynek felhasználásával közvetlenül beszélhetett a hadseregcsoporthoz és a Buczacztól nyugatra álló vonalparancsnoksággal. Ezenkívül 179 huszár kímélésre szoruló lovakon a 12. huszárezred mellé osztattott be, 159 ló nélkül maradt huszár pedig a Schilling-csoporthoz.

A hadosztály kötelékébe nem tartozó csapatok közül Schilling tábornok 700 5. honvédlövashadosztálybeli huszárt és 200 Landsturm embert kapott, az északi védelmi szakasz pedig 200 honvédhuszárt és 180 Landsturm embert. Elhelyezésük a vázlaton látható.

Az előző napokból az ellenségen maradt felderítést északkelet és délkelet felé mozgó- és állójárőrök egészítették ki. Előbbiek reggelig jelentették, hogy Bialan erős ellenség van, erős oszlopok Trembowla felé menetelnek, Czortkowban nagyon sok lovasság tartózkodik, attól délre ellenség nincs.

Sok idő telt el, míg a közeli falvakban ásókat szedtek össze, hogy fedezéket készíthessenek és hogy karókat vághassanak a Buczaczban beszerzett, de a nagy kiterjedéshez viszonyítottan igen kevés (800 kg) tüskés dróthoz. Ehhez egy del-előt is vajmi kevés lett volna az ily munkák tervezésében és végrehajtásában járatlan lovasságnak, mely főként a lovas harcra és még tűzharcban is inkább a támadásra nevelődött. Azért nem lehet kétséges, hogy jobb lett volna az északi védelmi szakaszt a kb. 200 méter széles és 2—3 m mély távolra mögé helyezni és inkább kisebb kilövésessel megelégedni.

Déltájban a felderítő járőrök jelentették, hogy lovasság közeledik. Nemsokára láthatóvá is vált a Buczacz—czortkowi műúton és annak mentén. A jobboldali védelmi szakasz tűzérése tűz alá vette, melyet a két északi üteg is támogatott. A baloldali védelmi szakasz előtt a kozák járőrök visszaszorították a hadosztály járőreit és meggátolták a dzuryini mélyedésbe való betekintést. Az orosz lovasság visszahúzódott, csak járőreit hagyta kint. Kölcsönös igen élénk lövegtűz közben (mely eltekintve egy-egy találattól a honvédhuszárok vezetéklóvaiban és a lövegmozdonyok fogataiban, nem volt eredményesnek minősíthető) a Schilling védelmi szakasz ellen erős lovas és gyalogalakulatok fejlődtek fel és mindinkább dél felé terjeszkedve átkarolással fenyegették déli szárnyát. A tábornok 15^h.

kor jelenti, hogy a tulerő elől kénytelen partot változtatni és a Strypa mögé visszahúzódni. Peteani tábornok azonban nem fogadta el dandárparancsnokának ezt az elhamarkodott elhatározását és elrendeli, hogy állásaiba térjen vissza, annál inkább mert ütege még mindig eredeti állásából folytatja tüzelését. Addig pedig, amíg ezt végrehajthatja megparancsolta, hogy a 12. huszárezred és a 14. huszárezred lóháton maradt századjai intézzenek rohamot báró Apor tábornok vezetésével a tóvonaltól keletre eső terepen az ellenség oldalába; a Pyszkowcenél álló Landsturm osztag nyomuljon elő dél felé.

Mielőtt ezek az intézkedések érvényesülhettek volna, a vasúttól északra levő területen a Dzuryn-pataknak nyugat felé nyíló oldalteknőiből meglepően lovasroham bontakozik ki, mely 2500—3000 m széles lávában, zárt osztagoktól követve közeledik Pyszkowce és Medwedowce felé. A támadás áttöri a küzdők vonalát, beleszap az ütegbe, lekaszabolja az utolsó pillanatig önfeláldozóan kartáccsal tüzelő kezelő légénységet és a mögötte elhelyezett segélyhellyel is elbánik. A lövegmozdonyok és a segélyhely kocsija a pyszkowcei hídon menekülőben összetorlódnak. Az északabbra álló üteget az átlőtt karú osztályparancsnok még idejében meg tudja menteni és a túlsó parton levő erdőhöz vezeti a hadosztályparancsnok közelébe, ahonnan pusztító tüzet zúdit a kavargó orosz lovasokra.

Ezalatt Apor tábornok a hadosztálytól kapott intézkedés végrehajtására Medwedowcere lovagol a lóháton maradt 14-es huszárokhoz. Útközben parancsörtsíztjével elrendeli, hogy a 12-ek kövessék a tó túlsó oldalára, ő maga pedig a 14-ek századaival a gomolygó orosz lovasságra csap és délkelet felé elűzi. A 12. huszárezred a parancs téves értelmezése miatt a pyszkowcei hídon akar partot váltani, ezen azonban az összetorló járművektől nem tud átkelni, azért lóról száll és tűzzel támogatja Apor rohamát.

Csakhogy újabb lovastömegek jelennek meg keleti irányból, melyek ütegeiket is előrehozták a Ploszcza-majortól délre eső magaslatokra. A nagy túlerő megjelenésének és a déli védelmiskakas partváltoztatásának hatása alatt Peteani tábornok 18^h-kor elrendeli a visszavonulást Monasterzyskára. A Strypán való átkelés ellenséges tűzben történt; a további visszavonulást Schilling tábornok fedezte. A hadosztály 20 km menet után 22^h tájban érkezett Monasterzyskára és a hideg éjben táborba száll. Az ellenség nem követte.

A hadosztályt a parancsnok véleménye szerint legalább 8 zászlóalj és 36 lovasszázad támadta bőséges tűzérsséggel.

A veszéségek jelentékenyek. Hősi halált haltak: ns. Mayer alezredes, Békássy százados, gróf Haller, Ujházy és Dungserszky főhadnagyok a 14. huszárezredtől; Sturm százados, Herrouth és Brückner főhadnagyok a 7. lovagló tűzérosztálytól;

98 ember mindkét csapattól és Vér segédorvos helvettes. Megsebesültek Wehle százados, Döhrmann főhadnagy a 14. huszárezedtől ; Bugarin alezredes és Lechner hadnagy a 7. lovaglő tüzérosztálytól ; 64 ember mindkét csapattól. Eltűnt báró Szentkereszty zászlós és 186 ember. Elveszett anyag : 4 löveg és 4 lövészeres félkocsi mozdonyok nélkül és 1 sebesültszállító kocsi.

Augusztus 24.-én a hadseregarancsnokság az éppen vasúton Stanislau-Haliczba érkező 38. gyaloghadosztálytól az 5. honvéd lovashadosztály felváltására három zászlóaljat tüzéséggel Podhajcere, hét zászlóaljat az 1. lovashadosztály felváltására Monasterzyskára irányított. Parancs szerint a lovashadosztályoknak csak ezek beérkezéséig kellett tartaniok a Koropiec-vonalat.

Az 1. lovashadosztály reggel a folyó nyugati partját szállta meg Berezowkatól Slobodna Grónaig. Az összeköttetésre küldött járőr 11^h-kor találkozik Touslobabynál a 38. honvéd gyaloghadosztály hét zászlóaljának elővédjével, melynek éle azután 14^h-kor érte el a Kopanie 389 Δ magaslatot.

15^h-ig csak kisebb ellenséges járőrök voltak észlelhetők a Koropiec tulsó oldalán. Nagyobb lovas csapatok csak ekkor mutatkoztak a Monasterzyskától keletre elterülő erdők szélén. A 7. lovas tüzérosztály megmaradt két ütegének tüzelésére ezek is visszahúzódtak az erdőbe, melynek szélén megvetették lábukat.

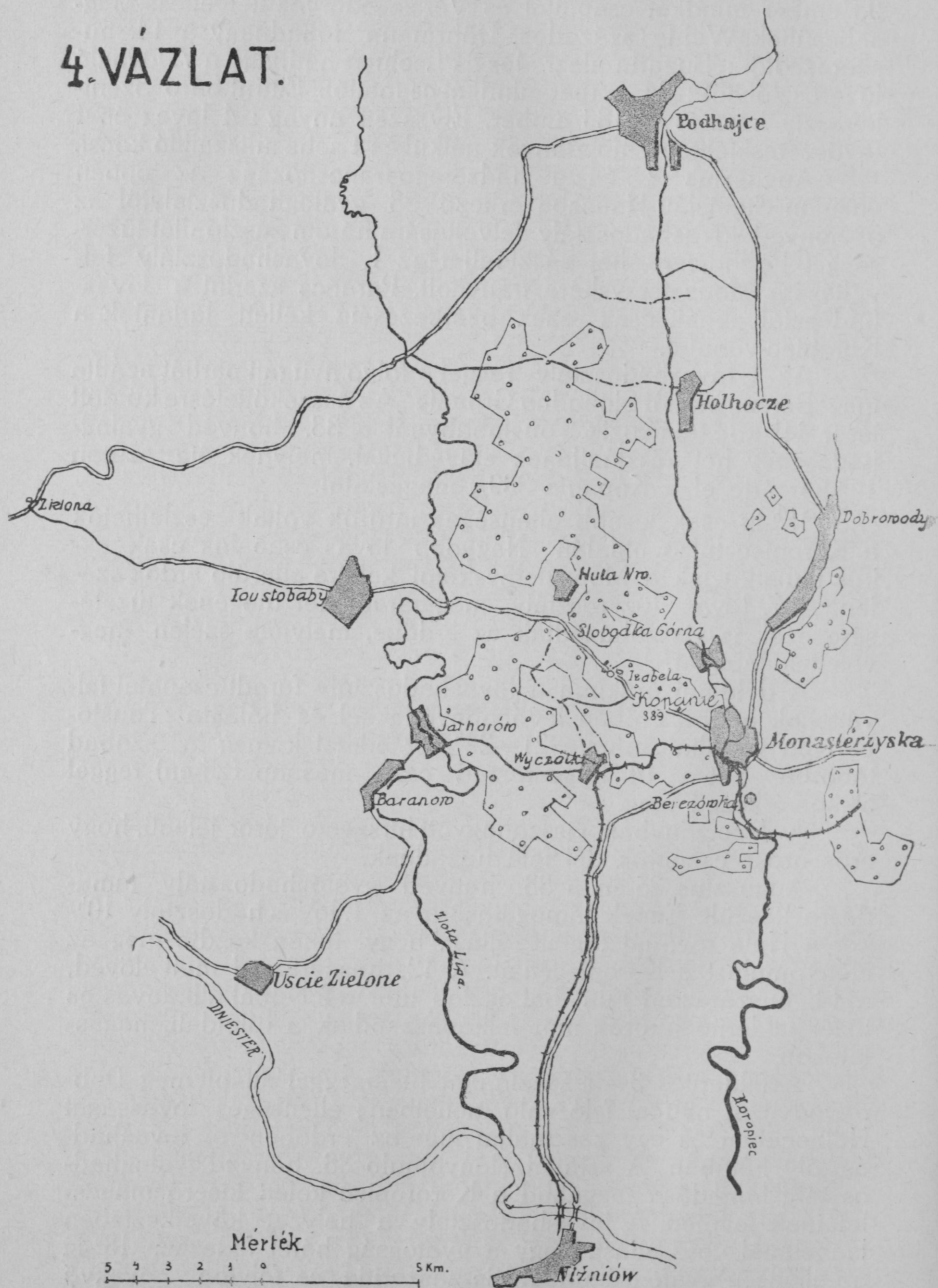
A délutáni órákban a lovashadosztály fáradt csapatai felváltattak a friss erőben levő honvédekkel és hálásra Toustobahyba vonultak, ahová 21—22^h-kor érkeztek meg a szabad táborba. Sőt a 14. huszárezred csak másnap (25-én) reggel 5^h-kor érkezett meg.

A Jezerzanyban visszahagyott hirszerző járőr jelenti, hogy erős orosz csapatok dél felé húzódnak.

Augusztus 25-én a 38. honvéd gyaloghadosztály támadásra készült. Ennek támogatására az 1. lovas hadosztály 10^h-kor a Huta nw.-nál foglalt állást, hogy innen kezdje meg az előnyomulást a Koropiecen át. A 12. huszárezred mint elővéd, a 14. huszárezred mint bal oszlop már a folyónál állt, lovas és tüzér felderítő járőrök már felkapaszzkodtak a túloldali magaslatokon.

A felderítés 3—4 zászlóaljat tüzéséggel állapít meg Dobrowodyn át nyugat felé való menetben ; ellenséges lovasságot Holhoceben és egy zászlóaljat már az erdőben a lovashadosztály hátában. A szintén előnyomuló 38. honvéd gyaloghadosztály támadása megakad a Koropiec keleti kisérő magaslatainak lejtőjén. A lovashadosztály a helyzet következtében Izabelánál vesz állást, hogy a gyalogság hátát fedezze. 18^h-ig az ellenség gyalogságunkat visszaszorítja és folyton növekvő nyomásával arra kényszeríti, hogy 20^h-kor megkezdje a visszavonulást Nizniow felé.

4. VÁZLAT.

A gyaloghadosztály parancsnoka báró Karg altábornagy felkérte Peteani tábornokot, hogy nyugati oldalát biztosítsa. Az 1. lovashadosztály ezt Wiczolki—Jaworow és Baronowon át Uscie Zieloneba vonulva, vállalta. Menetteljesítménye ezen a napon 50—54 km.

A hadosztály 26-án a hadseregcsoportparancsnokság rendelkezére Wiktorowba (34 km.), 27-én Bednarow-Wistoiba Podhorkiba (12—22 km) vonul pihenésre és helyrehozatalra.

Augusztus 28., 29. és 30-án állomáshelyein még folyvást érkeznek szétugrasztott és eltűnt huszárok. A gyengélkedő lovak szorgalmasan járnak a friss hegyi patakokba fáradt inaikat és csontjaikat hűsíteni. A vasalás is rendbe jön. A kötelekek újbóli rendezése szükségessé válik, mert augusztus 9-től máig 519 ló pusztult el és csaknem ugyanennyi többé kevésbé beteg. Ez a hadosztály ütközetlétszámának $\frac{1}{4}$ része. A századok számai megmaradtak, de a legtöbb már csak három szakaszt tud felállítani. Az 1. számú lovas élelmi oszlop a Kaluszba irányított élelmezési vonatból egészíti ki elfogyott készleteit.

A hadosztály zöme működésének 13 napja alatt 446 km-t lovagolt, a napi teljesítmény tehát 34 km. A hirszerző különítmények teljesítményét bátran vehetjük 100 km-rel nagyobbra. Tegyük még hozzá azt, hogy a derékhadnak is legnagyobb-részt szabad ég alatt kellett tölteni éjszakáit, melyek sokszor esőben és hidegben csak néhány órára szakították meg fáradtságos napi munkájukat. Így az embereknek idejük sem volt sem lovaiknak, sem felszerelésüknek kellő ápolására és takarítására. A lovaknak sokszor még éjjeli pihenésük alatt is nyereg alatt kellett maradniok. A nagy lóvesztésnek okát a veszteségteljes felderítő és egyéb harcokon kívül fentiekben is kell keresnünk.

Peteani tábornok Wistowán augusztus hó 28-án kelt 45 hdm. szám alatt kérte, hogy hadosztálya néhány napi pihenőt kapjon. Ennek a kérvénynek szövege a következő:

„A hadosztály augusztus 15-től 27-ig részben nagyon megerőltető szolgálatban működött ellenséges földön, részben pedig állandóan érintkezésben és kemény küzdelemben állott az ellenséggel. A terep majd mindenütt, erdőkkel fedett volta és szakadékszerű jellege miatt, rendkívül nehéz volt.

„Az állandó megerőltetések, melyeknél a hadosztálynak egyetlen egy pihenő nap sem volt engedélyezhető, a kedvezőtlen időjárás, sok szabad táborozás, a harácsolás gyenge eredményeiből következő hiányos élelmezés (a jómódú lakosság elmenekült, a falvak majdnem üresek voltak), a felőrlő felderítő és biztosító szolgálat, a harcokból eredő veszteségek halottakban és sebesültekben, mind hozzájárulnak, hogy mind az ember, mind a lóanyagoknak sürgős szüksége van pihenésre.

A lovak vasalását, hátaiknak és lábaiknak sérülését, a tűzér fogatolások szerszám okozta horzsolásait komolyan kellett mérlegelni, nehogy a csapatok harcképessége a jövőben kockáztassék. A hadosztály működése ellenséges földön, a veszteségteljes ütközetek, a felderítő különítmények és járőrök önfeláldozása, a buczaczi nehéz és céltérő küzdelem fölüyes ellenséggel — amint azt a Hds. csap. prság közölte „magasabb hadművelleti célok miatt” — valamint az állandó harckészültség szolgáltatás a Hadseregcsoporthadparancsnokságnak azokat az adatokat, amelyek a lovashadosztály működésének tárgyilagos megítéléséhez szükségesek.

„A hadjárat első napjaiban, míg a hadsereg zöme az ellenségtől messze laktáborokban tartózkodott, az 1. lovashadosztály a császárért, a hadseregért és a bajtársakért szakadatlanul véresen küzdött és a hadseregfőparancsnokságnak értékes adatokat szolgáltatott a további hadműveletekhez.

„A 3804 karddal kivonult, pillanatnyilag azonban csak 1722 harcképes lovasból álló hadosztály időt kér helyreállításához, hogy utána, kiváló szellemtől vezéreltetve új feladatainak eredményre jogosító kilátással nekiinduljon”.

Augusztus 31-én a hadosztály még megerőltetőbb fáradsalmaknak vágott neki.

vitéz Somorjay Jenő.